

MIROSLAW M. MICHALSKI, MARIA SZELAĞIEWICZ, KATARZYNA GACA-ŁAGODZIŃSKA

Występowanie motylicy wątrobowej u zwierzyny płowej i bydła w województwie olsztyńskim w latach 1980–1987

Katedra Parazytologii i Chorób Inwazyjnych Wydziału Weterynaryjnego AR-T,
ul. Oczapowskiego 13, 10-957 Olsztyn-Kortowo II

Summary

Occurrence of Liver-fluke in deer and cattle in the Olsztyn district

In the period of 8 years (1980–1987) the extensiveness of Liver-fluke invasion was on an average: cattle — 10,9%, elk — 6,39%, stag — 1,28%, roe-deer — 0,41%. In the roe-deer, elk and cattle Liver-fluke was found in all the years of the studies; however, in elk the disease was not found in 1980, 1981 and 1984. From 1984 to 1987 there was observed an increase of the invasion but in cattle only in 1982. In turn, the invasion decreased to 7,8%; however its high level due to E.i. was observed in 1981 and 1982.

Choroba motylicza jest, jak dotąd, najczęściej spotykaną w Polsce trematodozą bydła (3, 6, 10, 16, 17, 19), występującą także dość powszechnie u wolno żyjących przeżuwaczy, domowych i dzikich świń, zajęcy, a niezadko i u człowieka (2, 8, 11, 12, 14, 17). Fascioloza jest typową chorobą pastwiskową, związaną szczególnie z pastwiskami zaniedbanymi, podmokłymi, pobagiennymi lub okresowo zalewanymi, na których masowo bytują żywicieli pośredni *F. hepatica* — ślimaki z rodzaju *Galba* (1, 3, 4, 5, 9, 21).

W województwie olsztyńskim istnieją dogodne warunki dla utrzymywania się trwałych inwazji motylicy zarówno u przeżuwaczy hodowlanych, jak też zwierząt wolno żyjących. Na tym terenie usytuowane są liczne obiekty hodowlane, w których bydło i owce utrzymuje się w całodobowym chowie pastwiskowym. Tutaj też pastwiska położone są niezadko na terenach pobagiennych lub w pobliżu cieków i zbiorników wodnych, a jednocześnie bardzo często w sąsiedztwie wielkich kompleksów leśnych, gdzie są stale nawiedzane przez zwierzynę płową, zajęcy i dziki.

Mając na uwadze powyższe względy, postanowiono dokonać porównania występowania *F. hepatica* u zwierzyny płowej i bydła w województwie olsztyńskim w latach 1980–1987. W tym celu zebrano z Dzienników,

Urzędowego Badania Zwierząt Łownych w Zakładach Przemysłu Mięsnego „LAS” w Olsztynie dane o wynikach badania wątrób jeleni, saren i łosi, a dane dotyczące bydła pochodzą z badań własnych przeprowadzonych na 224 870 próbach kału zwierząt w wieku 2–7 lat z gospodarstw indywidualnych i uspołecznionych woj. olsztyńskiego nadsyłanych do Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Olsztynie.

Wyniki i omówienie

W latach 1980–1987 w ZPMs „LAS” w Olsztynie zbadano ogółem 55 053 wątroby przeżuwaczy łownych, w 464 (0,84%) stwierdzono motylicę wątrobową. Najwyższa ekstensywność inwazji występowała u łosi; spośród 797 zbadanych wątrób, przywry stwierdzono w 51 (6,39%). Na 19 457 zbadanych wątrób jeleni, motylicę stwierdzono w 250 (1,28%), a na 39 799 zbadanych wątrób saren w 163 (0,41%) wykryto *F. hepatica*.

U bydła natomiast ekstensywność inwazji była o wiele wyższa i wynosiła średnio 10,9% (spośród 224 870 przebadanych prób kału, jaja motylicy występowały w 24 409 próbach).

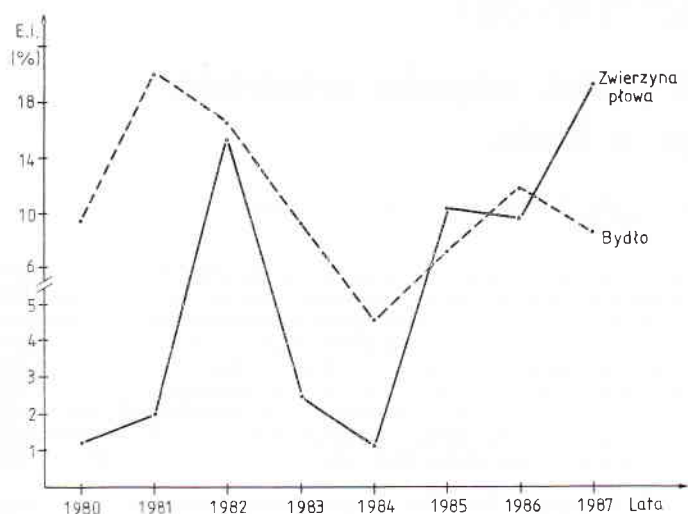
U saren, jeleni i bydła *F. hepatica* stwierdzana była we wszystkich latach badań, u łosi natomiast nie było jej w 1980, 1981 i 1984 r. U łosi ekstensywność inwazji motylicy wątrobowej wahała się w dość szerokich granicach — od 2,2% (1983 r.) do 16,5% (1987 r.); średnia za cały 8-letni okres wyniosła — 6,39%.

U jeleni i saren nie stwierdzono tak dużych różnic w ekstensywności inwazji *F. hepatica* w poszczególnych latach badań jak w przypadku łosi. U jeleni E.i. motylicy wątrobowej wahała się od 0,2% (1983 r.) do 2,4% (1987 r.), średnio — 1,28% (z tendencją jej wzrostu począwszy od 1984 r.), zaś u saren od 0,1% (1983 r., 1984 r. i 1987 r.) do 0,8% (1981 r.); średnio — 0,41% (tab. 1).

U bydła ekstensywność inwazji motylicy była bardzo zmienna i wykazywała duże wahania; najniższa (4,5%) wystąpiła w 1984 r., najwyższa w 1981 (19,2%), średnia

Tab. 1. Występowanie motylicy wątrobowej u zwierzyny płowej i bydła w woj. olsztyńskim w latach 1980–1987

Lata	Sarny			Jelenie			Łosie			Ogółem wątrób		Bydło E.i. <i>F. hepatica</i> (%)
	liczba wątrób		%	liczba wątrób		%	liczba wątrób		%	zba- danych	zara- żonych	
	zba- danych	zara- żonych		zba- danych	zara- żonych		zba- danych	zara- żonych				
1980	1503	10	0,7	1841	9	0,5	77	—	—	3421	19	9,7
1981	3023	23	0,8	2476	31	1,2	70	—	—	5569	54	19,2
1982	3766	57	1,5	1952	21	1,1	96	12	12,5	5814	90	17,3
1983	5639	8	0,1	2764	7	0,2	91	2	2,2	8494	17	9,6
1984	5749	5	0,1	2223	23	1,0	100	—	—	8072	28	4,5
1985	7730	15	0,2	2744	45	1,6	106	9	8,5	10580	69	7,4
1986	8367	42	0,5	2759	50	1,8	160	12	7,5	11286	104	11,8
1987	4022	3	0,1	2698	64	2,4	97	16	16,5	6817	83	7,8
Łącznie zbadanych wątrób	39799	163		19457	250		797	51		60053	464	
Srednia E.i.			0,41			1,28			6,39			10,9

Ryc. 1. Przebieg inwazji *F. hepatica* u zwierzyny płowej i bydła w woj. olsztyńskim w latach 1980—1987

za cały okres badań wyniosła ona 10,9% (tab. 1). Wielkość ta nie odbiega zasadniczo od danych krajowych, osiąga ona bowiem w Polsce ostatnio od 10,8% do 14,82% (5, 13, 14). Podczas analizy otrzymanych danych dotyczących zarażenia dzikich i domowych przeżywaczy daje się zauważyć, że w niektórych latach występuje jednoczesny wzrost E.i. *Fasciola hepatica* u tych zwierząt, a następnie wyraźne jej zmniejszenie i ponowny wzrost (ryc. 1).

Występowanie motylicy wątrobowej u zwierzyny płowej może mieć znaczenie dla stałego utrzymywania się tego pasożyta w środowisku i zagrożenia nim pogłowia przeżuwaczy hodowlanych. Między innymi Dróżdź (7), a także Kotrły i wsp. (13) oraz Kutzer (15) zwrócili uwagę na wzajemną wymianę pasożytów pomiędzy tymi dwiema grupami zwierząt w wypadku korzystania przez nie ze wspólnych pastwisk, co dotyczyć może również i motylicy wątrobowej. Potwierdzają to wyniki ba-

dań Rosefa i wsp. (20), którzy stwierdzili zarażenie motylicą wątrobową stada bydła i owiec oraz pasącej się z nimi wspólnie sarny.

Reasumując należy podkreślić, że tam, gdzie ma miejsce wykorzystywanie tych samych pastwisk przez zwierzęta hodowlane i spokrewnione z nimi wolno żyjące (w opisanym przypadku bydło i zwierzyna płowa), pasożytnicze choroby pastwiskowe, a w tym również motylca wątrobową, mogą stale utrzymywać się w obu grupach zwierząt.

Wnioski

1. Ekstensywność inwazji motylcy wątrobowej w woj. olsztyńskim jest wysoka zarówno u zwierzyny płowej, jak i u bydła.

2. Pomiędzy bydłem i zwierzyną płową występuje wyraźna zależność wielkości ekstensywności inwazji *F. hepatica*.

Piśmiennictwo

- Adamkiewicz-Depczyk M.: Medycyna Wet. 40, 532, 1984.
- Barata M. C. S., Santinho-Barata M. C.: Garcia de Orta, Ser. Zool. 14, 29, 1987.
- Celler L.: Przegl. Hod. 19, 17, 1977.
- Chowaniec W.: Wiad. Parazytol. 7, 271, 1961.
- Chowaniec W.: Wiad. Parazytol. 14, 529, 1968.
- Deryto A., Koryciak H., Szejda D.: Wiad. Parazytol. 29, 343, 1983.
- Dróżdź J.: Wiad. Parazytol. 7, 287, 1961.
- Dróżdź J.: Acta Parasitol. Polon. 14, 1, 1966.
- Fashuyi S. A.: Acta Parasitol. Polon. 28, 109, 1981.
- Furmaga S.: Medycyna Wet. 30, 334, 1974.
- Gadomska K.: Acta Parasitol. Polon. 28, 151, 1981.
- Gancarz Z.: Przegl. Epidem. 26, 117, 1972.
- Kotrły A., Kotrła B.: Angew. Parasit. 21, 70, 1980.
- Kozakiewicz B., Maszewska I., Wiśniewski B.: Medycyna Wet. 38, 574, 1982.
- Kutzer E.: Angew. Parasit. 21, 82, 1980.
- Lis H.: Medycyna Wet. 44, 519, 1988.
- Lis H.: Medycyna Wet. 45, 92, 1989.
- Lis H.: Medycyna Wet. 47, 321, 1991.
- Michalski M., Gaca-Lagodzińska K., Brzeska E.: Acta Acad. Agric. Techn. Olszt., Vet. 19, 47, 1990.
- Rosef O., Skierve E., Grodum A.: Norsk-Veterin., 97, 733, 1985.
- Szelągiewicz M.: Mat. VII Kongresu PTNW, Lublin, 758, 1983.

Adres autora: lek. wet. Mirosław Michalski, ul. Wyszyńskiego 24/27, 10-457 Olsztyn

ADDIE D. D., JARRETT O.: Badania nad występowaniem u kociąt zakażeń wywołanych przez koronawirusy kocie. (A study of naturally occurring feline coronavirus infections in kittens). Vet. Rec. 130, 133—137, 1992 (7)

Zakażenia koronawirusami występują bardzo często u kotów, o czym świadczy występowanie pozytywnych mian przeciwciał w surowicy. Część kotów reagujących pozytywnie w odczynach serologicznych choruje wśród typowych objawów zapalenia otrzewnej. Kocięta pochodzące od matek seropozytywnych są nosicielami zarazka przy braku objawów klinicznych. Koty seropozytywne wydalają zarazek. Nie występuje jednak zależność pomiędzy wysokością miana przeciwciał dla koronawirusów kotów a nosicielstwem i siewstwem zarazka. U części nosicieli dodatnie miano przeciwciał zanika. Systemy hodowli mogą ograniczać możliwość zakażeń. Pewien stopień protekcji uzyskują kocięta od seropozytywnych matek.

G.

ENGLAND G. C. W., ANDERTON D. J.: Oznaczanie poziomu progesteronu w śluzie pochwowym suk w czasie rui. (Determination of progesterone concentrations in the vaginal fluid of bitches in oestrus). Vet. Rec. 130, 143—144, 1992 (7)

Oznaczanie poziomu progesteronu w płazmie jest wykorzystywane do określania czasu owulacji. Ze względu na łatwość uzyskania śluzu pochwowego zaadaptowano metodę oznaczania poziomu progesteronu w płazmie do określania rui u suk. Stosując metodę ELISA porównano kształtowanie się poziomu tego hormonu w płazmie i w wycieku pochwowym. W czasie owulacji poziom progesteronu przekraczał 2 ng/ml. Wartość od 1,5 do 5,4 ng/ml może być wykorzy-

stana jako dobry wskaźnik owulacji przy stosowaniu oznaczania hormonu metodą RSA. Odczyn pozytywny w teście ELISA z wyciekami pochwowymi wypada dodatnio po $0,8 \pm 2,1$ dniach po przekroczeniu przez progesteron stężenia 2,0 ng/ml. Stąd też optymalny okres krycia przypada w następnym dniu po otrzymaniu wyniku pozytywnego. U pewnej liczby suk uzyskiwano jednak w wycieku z pochwy wyniki fałszywie dodatnie.

G.

KETERER P. J., KELLY M. A., CANNOLE M. D., AJELLO L.: Nosowomózgowa i nosowa postać zygomykozy u owiec wywołana przez *Conidiobolus incongruus*. (Nasocerebral and nasal form of zygomycosis in sheep caused by *Conidiobolus incongruus*). Aust. Vet. J. 69, 85—87, 1992 (4)

Opisano u owiec 5 przypadków zakażenia wywołanego przez *Conidiobolus incongruus*. Zachorowania wystąpiły w stadzie liczącym 200 owiec wypasanych w subtropikalnym regionie Queensland. U 4 owiec wystąpiły objawy osowienia, obfity śluzowy wyciek z jamy gębowej i nosa. U dwóch sztuk wystąpiły obrzęki głowy. Jedna owca padła, a trzy pozostałe poddano ubojowi diagnostycznemu. Zmiany chorobowe obejmowały górny odcinek głowy między oczodołami, jamę oczodołową, przedmózdzie i opony mózgowie. Ziarniniak grzybiczy zawierał liczne komórki olbrzymie, neutrofile i eozynofile. Grubościenne grzybnie o średnicy 6—8 µm posiadała poprzeczne przegrody i była nieregularnie rozgałęziona. Ziarniniak pokrywały nekrotyczne złogi. Ze zmian chorobowych wyisobniono w czystej hodowli *C. incongruus*.

G.